

A külkereskedelemben használatos fizetési módok

1. A fizetési feltételek
2. A fizetési mód megválasztásánál figyelembe veendő szempontok
3. A legfontosabb fizetési módok
4. Okmányok a külkereskedelemben

1. A fizetési feltételek

A fizetési feltételek azt tartalmazzák, hogy a szerződés szerinti ellenérték megfizetését az arra kötelezett

- ♦ Milyen pénznemben
- ♦ Milyen fizetési eszköz felhasználásával, azaz milyen formában
- ♦ Mikor
- ♦ Hol (a fizetés helye)
- ♦ Milyen okmányok benyújtása ellenében
- ♦ Milyen fizetési módot választva teljesítse

A fizetési feltételek *rendkívül fontosak*, mert

- Elősegíthetik, kikényszeríthetik a szerződés teljesítését (a vevő csak akkor jut az áruhoz, ha már fizetett, az eladó csak akkor juthat a pénzéhez, ha a vevő az árut már átvette stb.)
- Befolyásolják a felek likviditását (pl. túl nagy követelésállomány felhalmozódása hitelbe történő szállítás esetén hátrányosan befolyásolja a fizetőképességet)
- Hat az eszközlektetésre (ha pl. a vevő előleget fizet, az ő eszközei lesznek lekötve a teljesítésig, ha az eladó hitelez, a törlesztésig az ő eszközei lesznek immobil állapotban)
- Az üzleti kockázatok csökkenthetők, megoszthatók, átháríthatók (árfolyamkockázat, nem teljesítés, késedelmes teljesítés stb.)
- Költségvonzatuk van
- Befolyásolják az ügylet árát

A fizetési feltételek megválasztásának *alapelvei*:

- Minél kevesebb *finanszírozási terhet* rójon a felekre. Az eladónál az előrehozott, a vevőnek a késleltetett fizetés kedvező
- Minél nagyobb biztonságot nyújtson azaz elkerülhető legyen a birtokon kívül kerülés és lehetőleg minél kisebb kockázatot kelljen vállalni
- Kedvezően befolyásolja a vállalat pénzügyi helyzetét (likviditás, fizetőképesség)
- Javítsa az ügylet résztvevőinek piaci helyzetét. Általában manapság a "vevők piaca" jellemző, sok terméket csak kedvező fizetési feltételek (pl. kereskedelmi hitel nyújtása) mellett lehet értékesíteni

2. A fizetési mód megválasztásánál figyelembe veendő szempontok

- Az egymással kapcsolatba kerülő felek tőkeereje, goodwillje, piaci, versenyhelyezete, bonitása, likviditása
- A felek közötti kapcsolat jellege (régi üzleti partnerek, új, alakuló kapcsolatról van szó, vannak-e referenciák, eseti megállapodás, vagy rendszeres kapcsolat)
- Az adott piac fizetési szokásai (az USA-ban pl. preferált a csekk)
- A felmerülő kockázat nagysága (az üzlet értéke, az áru értékesíthetősége, a szállítási távolság, az áru egyedisége, komplexitása függvényében)
- Az áru, vagy a szolgáltatás jellege (fogyasztási cikk, szezonális termék, hosszú átfutási időt igénylő, egyedi tervezésű komplex áru-és szolgáltatás csomag)
- Az adott piacon érvényes, állami, központi előírások. Vám szabályozás, engedélyek (visszaszállítható-e az át nem vett áru). A központi devizagazdálkodást folytató országokban a várható árfolyampolitikai intézkedések: a leértékelés az exportörnek kedvez, drágítja az importot)
- A fizetési módok költségei (1,5 ezrelék és 3,5 ezrelék között, minimumösszegekkel)
- A vállalkozás mérete, tőkeereje

3. A legfontosabb fizetési eszközök és módok

A fizetési feltételeknek tartalmazni kell

a fizetés *eszközét*, amely lehet:

- **valuta:** valamely ország törvényes fizetőeszköze, ha az nemzetközi forgalomba kerül (készpénz). Alkalmazási rendkívül ritka, egyes országokban külgazdasági ügyleteknél nem megengedett
- **deviza:** valamely valutára szóló követelés (bankszámla-követelés, váltó, csekk, bankgarancia, akkreditív stb.) A deviza megjelenési formája sohasem készpénz, hanem arra átváltható követelés.

Valutát csak a pénzkibocsátási monopóliummal felruházott nemzeti bank (jegybank) hozhat létre, devizát tulajdonképpen bármelyik gazdálkodó alany.

Minden valutának van devizapárja, de nem minden devizának van valutapárja (SDR).

Árfolyamok tekintetében az ügyfél szempontjából kedvezőtlenebbek a valuták. Valutát drágábban lehet a banktól megvenni, és olcsóbban eladni, mint a devizát. A valuta nagyobb kockázatot testesít meg (hamisítható), őrzése, mozgatása költséges, ügykezelése munkaigényes.

A magyar devizatörvény pl. import esetén kifejezetten megtiltja a valutával történő fizetést.

Devizák, pénzhelyettesítők.

A nemzetközi fizetések bankok közvetítésével bonyolódnak.

A bankok szerepe a külkereskedelmi ügyletekben:

A bankok a nemzetközi ügyletekben nemcsak a *vállalati szférával* kerülnek üzleti kapcsolatba (corporate banking), hanem *egymással* is (correspondent banking), levelezői kapcsolataik révén.

A bankok közötti hivatalos ún. *levelezői kapcsolat* alapja a "kontrollokmányok" kölcsönös cseréje. A kontrollokmányok tartalmazzák, többek között a levelező partner aláírásra jogosultjainak aláírásmintáit, az ún. kulcsot a kódolt üzenetek értelmezéséhez. Fontos, hogy a megbízások hitelessége ellenőrizhető legyen.

A bankok között a fizetési megbízások teljesítése során hitelezésre is sor kerülhet. A bankok ügyfeleikre és egymásra is *limiteket* állapítanak meg. A kihelyezések maximális nagyságát jelentik, figyelembe véve a lejáratokat. Ha a partner pénzügyi helyzetében változás áll be, a limiteket módosítják.

- A fizetési megbízás (átutalás) akkor teljesíthető, ha a banknak
- van megfelelő mennyiségű és összetételű fizetési eszköze, a bankok folyamatosan adják-veszik a különböző valutákat és devizákat
 - a megbízónak van számlája a banknál és azon van fedezet, vagy váltót, csekket ad át a banknak

- ☐ a banknak van olyan bankkapcsolata az eladó országában, ahol folyószámlát vezet
- ☐ a bankok kapcsolatrendszerének elemei. Levelezőt, számlavezetői és hitelkapcsolat. Számlakapcsolat kialakítása után kölcsönösen vezet számlát egymásnál két, vagy több bank

Számlák:

Nostro: a magyar bank külföldi banknál vezetett számlája

Vostro: a külföldi bank magyar banknál vezetett számlája

Loro: valamely harmadik fél számlája

A levelezői kapcsolatban levő bankok egymástól meghatározott díjazás ellenében megbízásokat fogadnak el, hiteleznek. A bankok közötti nemzetközi kapcsolatrendszer teremti meg a nemzetközi fizetések gyors, pontos, szakszerű, biztonságos lebonyolításának feltételét.

Hitelkapcsolat létesítésével két érintett bank arra ad lehetőséget, hogy a partner számlakövetelés hiányában is teljesítsen kifizetést a megállapodás szerinti hitelkeret (limit) mértékéig.

Az átutalási forgalom tartozéka a diszpozíciók adásának módja és formája.

Formák: levél, távirat, telex, fax, ma egyre inkább a SWIFT rendszer használata válik általánossá (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication), Nemzetközi Bankközi Pénzügyi Távközlési Társaság. A SWIFT zártkörű, gyors, biztonságos, műholdas bankközi telekommunikációs hálózat.

A fizetés *eszközei* lehetnek valutákra szóló követeléseket megtestesítő értékpapírok, így a csekk és a váltó.

Csekk: szabványosított formájú, szigorú alakiséghez kötött (törvényes kellékek), fizetési felszólítást tartalmazó, forgatható értékpapír.

Írásbeli fizetési meghagyás, utalvány, de egyúttal értékpapír is, mert megtestesíti a benne foglalt követelést is. Átruházása meghatározott időkereten belül forgatással történik (8, 20, 70 nap)

A csekk kibocsátásának alapja a kibocsátó és bankja közötti csekkszerződés. A csekkszerződésben a bank (a címzett arra kötelezi magát, hogy a bemutatott, érvényes csekket beváltja (névértéken), készpénzzel honorálja a banknál elhelyezett fedezet terhére. A kibocsátónak a fedezeten túl a banknál aláírásmintát is el kell helyezni.

A csekkügylet résztvevői:

- ☐ a kibocsátó (fizetési kötelezettsége van)
- ☐ címzett (a teljesítő bank)
- ☐ kedvezményezett (akinek javára történik a kifizetés)
- ☐ szerepelhet a csekken kezes is, aki aláírásával vállal felelősséget a kifizetésért

A váltóval ellentétben a kedvezményezettet nem szükséges megnevezni, a csekk szólhat bemutatóra is.

A csekk azonnali esedékességű fizetési eszköz, ezért nem alkalmas arra, hogy hitelnnyújtás fedezetéül szolgáljon, ellentétben a váltóval.

A bank megtagadhatja a kifizetést, ha:

- ☐ hiányzik az érvényességi kellékek valamelyike
- ☐ az aláírás nem egyezik meg a banknál szereplő aláírásmintával
- ☐ nincs fedezet a csekkszámlán
- ☐ késve történik a bemutatás

Váltó: értékpapír, amelyben egy később esedékes fizetési ígéret testesül meg. Forgatható értékpapír, hiteleszköz. Mivel a váltót aláírók egyetemleges felelősséggel tartoznak a váltó honorálásáért, és a váltójogi szabályok szigorúsága miatt jók az esélyei a követelés érvényesítésének, a váltó szerepelhet hitelbiztosítékként is. A csekkekhez hasonlóan a váltójogszabályban rögzített törvényes kellékek megléte értékpapírként történő szerepeltetésének.

A váltó lehet:

- ☐ saját váltó (promissory note)
- ☐ idegen váltó (exchange, bill of exchange)

- ha még nem fogadták el (draft)
- ha már igen (bill of exchange, acceptance)

törvényes kellékek:

- a váltó szó a kiállítás nyelvén
- határozott pénztömeg kifizetésére szóló feltétlen ígérlet, vagy felszólítás
- a fizetésre kötelezett (kiállító, vagy az intézvényczett, címzett)
- esedékesség: lehet a váltó *látra szóló* (sight), vagy *határidős* (time). A határidő lehet egy meghatározott nap, vagy a bemutatás után valamely meghatározott nap.
- A fizetés helye (telepített váltóról beszélünk, ha a fizetés helye nem azonos a címzett telephelyével)
- A kedvezményezett, avagy rendelvényes (payee), aki számára fizetni kell (a váltó nem állítható ki bemutatóra)
- A kiállítás helye, keltje
- A kibocsátó aláírása

Az előbbieken túl lehet rendelkezni még:

- a forgatásról (rendeleti záradékban "rendeletére")
- megtiltani a forgatást (negatív rendeleti záradékkal "nem rendeletére"). Ez esetben a váltó csak külön engedményezési nyilatkozattal ruházható át
- without recourse (visszkereset nélkül) záradék a felelősséget kizáró neve mellé (aki nem lehet a kibocsátó és az elfogadó).

Egyes esetekben a fizetés eszköze lehet *árú*, az ilyen ún. barter ügyletekben ezen devizakímélő fizetési módot olyan partnerek igénylik, akik egyáltalán nem, vagy csak nagy nehézségek árán tudják megszerezni a fizetéshez szükséges devizát. Gondot okozhat a fizetőeszközként felajánlott árú értékesítése, ezen nehézségek tükröződnek az ügylet árában is .

b. fizetési módok

A külkereskedelemben leggyakrabban alkalmazott fizetési módok:

- nyitvaszállítás
- beszédvény, inkasszó
- okmányos meghitelezés, akkreditív

Nyitva szállítás, nyitott fizetési mód (open account)

Az eladó az árut az okmányokkal együtt küldi el közvetlenül a vevőnek, felkérve a megállapodott ellenérték időben történő megfizetésére. Ez a fizetési mód egyértelműen a vevőnek kedvező, az árut a fizetés előtt átveheti, ellenőrizheti, sőt értékesítheti is, a vételárból egyenlítheti ki tartozását. Az eladó birtokon kívül kerülhet. Csak megbízható partnerek, kis értékű ügyletek esetében ajánlott.

A nyitott fizetési módnál a felek nem kapcsolnak be bankokat. Az okmányos fizetéseknél a kereskedelmi okmányok a bankokhoz kerülnek és a bankok továbbítják a vevőhöz.

Nyitott fizetés esetén a vevő kezdeményezi bankjánál a fizetést, amely általában bankátutalás formájában történik, de lehet bankesek, vagy bankári intézvény.

Nyitott fizetés alkalmazásakor a fizetés *okmányok nélkül* történik, ezért is nevezik *tiszta fizetésnek* (clean payment)

Az *okmányos fizetési módoknál* kezdeményezhet a vevő (akkreditív esetén), az *eladó* (pl. okmányos beszédvény esetén), a lényeg, hogy az okmányok fizetés ellenében kerülhetnek a vevőhöz.

Beszédés, beszédvény inkasszó (collection)

A beszédvénnyel valamely tartozás bank útján történő érvényesítése. A bank és a fizetés *jogosultja, az eladó* közötti megbízásos jogviszony.

amelyben az eladó felkéri bankját, hogy az átadott okmányok értékét szedje be a vevőtől. Az eladó felszólítja a vevő országában levő banki partnerét, amellyel levelező kapcsolatban áll, hogy fizessen, vagy írjon alá váltót.

A megbízott (a bank) vállalja, hogy megbízója helyett, annak követelését az adóstól beszedi.

A vevő az áruokmányokat csak fizetés ellenében kapja meg a bekapcsolt bank(ok) tevékenysége révén. Az inkasszó költsége általában az ügylet 2 ezreléke. Bár az ellenérték beszédésébe a bank is bekapcsolódik, előfordulhat, hogy nem történik meg a kifizetés, vagy, hogy a fizetést megtagadják és az okmányok sem jutnak el a vevőhöz, mégis az áru birtokába kerül. A bankok csupán továbbítják az okmányokat és fizetés ellenében kiszolgáltatják. Ezért nagyon fontos a szerződésben pontosan rögzíteni, hogy milyen feltételekkel juthat a vevő az okmányokhoz és kerülhet ezáltal birtokba.

A beszédvénnyel *típusai*:

- *sima beszédvénnyel* (clean collection). A banki megbízás csak pénzügyi okmányokra, így saját, vagy idegen váltóra, csekkre, vagy egyéb pénzkövetelést megtestesítő okmányokra vonatkozik
- *okmányos beszédvénnyel* (documentary collection). Ez esetben a beszédvénnyel vonatkozhat pénzügyi okmányokkal kísért kereskedelmi okmányokra. Az utóbbiak lehetnek számlák, fuvarokmányok, árut megtestesítő értékpapírok, vagy egyéb, az eladó teljesítését igazoló okmányok. A megbízás szólhat pénzügyi okmányokkal nem kísért, tisztán kereskedelmi jellegű okmányokra is.

A külkereskedelemben leggyakrabban az okmányos beszédvényeket alkalmazzák.

Ez a fizetési mód a *vevő* számára előnyös. Okok:

- ❖ a fizetést az eladó kezdeményezi, ő ad a banknak megbízást

- ❖ általában az eladó (megbízó) viseli a felmerülő bankköltségeket, a vevő számára olcsó fizetési mód
- ❖ a vevőnek nem kell előre az áruvásárlás fedezetét a bank rendelkezésére bocsátani, mint pl. az akkreditív fizetés esetében

Az okmányos beszédvénnyel szereplői:

- ◆ megbízó: az eladó
- ◆ megbízott, vagy küldő (remitting) bank: az eladó bankja
- ◆ beszedő (collecting), vagy bemutató (presenting) bank: a vevő bankja
- ◆ címzett: a vevő (drawee)

Az eladó az áru feladását követően a teljesítést igazoló, vagy egyéb okmányokat a beszedési megbízás kíséretében átadja a bankjának. A megbízásban az eladónak rendelkeznie kell az alábbiakról:

- ki legyen a beszedő bank. Ha nem nevezik meg, a küldő bank saját levelező partnerét fogja felkérni a vevő országában
- az okmányok ellenértékét a beszedő bank milyen módon köteles eljuttatni a küldő banknak
- a megbízás legfontosabb eleme annak rögzítése, hogy a beszedő bank milyen feltétellel jogosult az okmányok átadására a vevőnek

Lehetőségek:

- *Fizetés ellenében D/P. Az "okmányos fizetés ellenében"* (Documents against Payment) azonnali, azaz látra szóló fizetést jelent. A gyakorlatban a vevők kiköthetik a szállítási szerződésben, hogy csak az áru megérkezését követően fizetnek. Ha az áru hamarabb érkezik meg pl. a rendeltetési kikötőbe, mint az okmányok a bankhoz, a vevő akadályoztatva van az áru fogadásában, illetve kiváltásában. Az ebből eredő károk és veszteségek az eladót terhelik.

- *Váltóelfogadás ellenében D/A.* (Documents against Acceptance, okmányok elfogadvány ellenében). Halasztott fizetést jelent. Az eladó általában 60, 90, vagy 180 napos hitelre szállít, a vevő az okmányokhoz, vagy egy saját váltó kiállítására, vagy az eladó által kibocsátott idegen váltó elfogadás ellenében juthat hozzá. Az eladó legtöbbször saját bankjával leszámíttatja a váltót
- *Egyéb feltétel ellenében.* Lehet bankgarancia. A beszedő bank a vevő megbízásából bankgaranciát ad annak biztosítékul, hogy a vevő a hitel lejáratakor fizetni fog. A vevő is adhat kötelezvényt arról, hogy az okmányokat esedékességgel honorálja. Lehet szó egy u.n. zálogtartói nyilatkozatról (trust receipt), amelyben a vevő vállalja, hogy az eladott árú értékét a bank rendelkezésére tartja, a bank meghatalmazottjaként rendelkezik az árú felett. Ennek fejében a vevő esetenként még fizetés előtt megkaphatja az okmányokat, az eladó hozzájárulásával, de a bank felelősségére, pl. azért, hogy a szükséges vizsgálatokat, árúkezeléseket el tudja végezteni. A trust receipt-ben a vevő elismeri a bank rendelkezési jogát az árú felett, igazolja, hogy az árút eredeti állapotában tartja és az okmányokat a fizetés előtt nem adja ki a kezéből

A fizetés az inkasszó alkalmazása esetén sem biztosított, de a banki közreműködés növelheti ennek esélyeit.

A bankok a fizetési megbízásokat a "jó bankár gondosságával" kötelesek teljesíteni, de semmilyen felelősséget nem vállalnak

- Az áruval kapcsolatban
- A fizetési késedelemért
- A fizetés esetleges megtagadásáért
- Az okmányok érvényességéért, azokat csak számszakilag kötelesek ellenőrizni

A beszedvény legegyszerűbb változatánál az eladó az árút a vevő címére és rendelkezésére adja fel, a bank rendelkezésére bocsátott okmánycsomag nem tartalmaz az árú kiváltásához szükséges

értékpapírt (vasúti, légi, közúti szállítás, folyami fuvarozás esetén gyakori megoldás).

Ilyen esetekben az eladó nagy kockázatot vállal abban, hogy

- ◆ A vevő időben fizet-e
- ◆ Az árút birtokba veszi és nem fizet
- ◆ Az árút érdekmúlás miatt nem veszi át

Ezen kockázatokat az okmányos beszedvény ún. *vinkulált változatainak* alkalmazásával lehet kiküszöbölni, vagy csökkenteni. Ezek:

- Az eladó az árút nem a vevő címére adja fel, hanem közös megegyezéssel bekapcsolnak a vevő országában egy spedítort. Az eladó az árút a spedítőr címére és a beszedő bank rendelkezésére adja fel. A spedítőr az eladótól kapott megbízás értelmében csak akkor szolgáltatja ki az árút, ha a vevő a bank felszabadításával igazolja az árú feletti rendelkezési jogát
- Az eladó az árút –a bank előzetes hozzájárulása alapján– a bank címére és rendelkezésére adja fel. Az eladó nem kerülhet birtokon kívül. A gyakorlatban nem terjedt el, mert a bankok nincsenek berendezkedve áruk fogadására és tárolására
- Az eladó az árút a bekapcsolt spedítőr címére és rendelkezésére adja fel, azzal a megbízással, hogy a vevőnek csak akkor szolgáltathatja ki, ha az hitelesen igazolja pl. egy banknyugtával, hogy az ellenértéket kifizette. Ilyenkor az eladó az okmányokat közvetlenül, nem banki közvetítéssel juttathatja el a vevőhöz. A vevő az okmányok kézhezvételét követően bankátutalás formájában teljesít fizetést, és ezt követően a fizetésről szóló igazolás ellenében váltja ki az árút.

Az okmányos beszedvény előbb felsorolt, ún. vinkulált változatai mutatnak rá arra, hogy az eladó a birtokon kívül kerülés kockázata ellen elsősorban nem a banknak adott megbízással, hanem az árú feladás módjának megválasztásával tud védekezni.

A vevő végül is megtagadhatja az okmányok honorálását. Még ha nem is fenyeget a birtokon kívül kerülés kockázata, az eladónak új vevőt kell keresni, ha nem talál helyben, kénytelen az árút

máshova szállítani, árengedményt adni, egyéb tranzakciós költségeket fedezni

Akkreditív, okmányos meghitelezés (documentary credit, letter of credit)

Az eddig tárgyalt fizetési módoknál nem egyformán érvényesült a vevő és az eladó érdeke, anyagi biztonsága. Előfordulhatott késedelem, birtokon kívül kerülés, többletköltség stb.

Cél: *egyenlő biztonság* megteremtése a távoli, egymást nem ismerő partnerek számára is.

Az eladó érdeke az előrefizetés, vagy előlegfizetés lenne, de a vevő nem lehet biztos abban, hogy a megfelelő árut fogja kapni a megfelelő időben, az eladó viszont fél a fizetés elmaradásától.

A megnyugtató fizetés igényelt egy *harmadik szereplőt*, akiben a szerződő felek egyaránt megbíznak, értékeiket rá merik bízni, az eladó az árut, a vevő a pénzt, ez az ún. *bizalmi kéz* ügyel a korrekt cserére.

A bizalmi kéz szerep a *bankokhoz* kötődött.

A bankok már az akkreditív fizetés térhódítása előtt dolgoztak hitellevelekkel. Az utazási csekk elődje volt a hitellevél. Az utas hazai fizetési eszközéért vásárolt egy hitellevelet, amelyben bankja felszólítja a célországban működő levelező bank partnerét, hogy a személyazonosság megfelelő igazolása után a hitellevél keretösszegéig fizesse ki a kívánt összeget. A személyi hitellevél kereskedelmi forgalomra alkalmazott változata az akkreditív.

A vevő bankjához befizeti a meghitelezési keret összegének megfelelő készpénzt és az áruszállítást igazoló okmányok ellenében történő kifizetésre kéri fel a pénzintézetet. Így lesz a személyi meghitelezésből okmányos meghitelezés

Az okmányos meghitelezés egy bank –a vevő megbízása alapján tett- írásos nyilatkozata arról, hogy ha a kedvezményezett (az eladó) a meghatározott feltételekkel egyezően, a szerződésben előírt okmányokat bemutatja, számára fizetést teljesít.

Lényege: a vevő szerződésben rögzített kifejezett fizetési ígérletét bankja a maga nevében is megerősíti *önálló jogügylet* formájában

Ehhez a banki kötelezettségvállaláshoz a vevőnek a megfelelő fedezetet el kell juttatnia a bankjához (lehet az ügyletet még hitellel kombinálni, az importárúra a banknak zálogjogot biztosítani)

A bank kötelezettségvállalása többféle lehet. Fizethet (vagy fizettethet) azonnal, egy későbbi időpontban, váltót fogadhat el (vagy fogadtathat el), illetve teljesíthet váltó ellenében fizetést.

Típusok:

A banki teljesítés, fizetés módja	Akkreditív típus
Azonnal fizet	Látra szóló akkreditív L/C
Később fizet	Halasztott akkreditív l/c
Váltóval közvetlenül, vagy	Elfogadványhitel (rembours) L/C
Más bankon keresztül fizet	Negociált meghitelezés

Az *akkreditív szokvány* ICC 500 Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (U.C.P.) határozza meg a bankgyakorlatot az okmányos meghitelezések lebonyolítása során.

Eszerint az okmányos meghitelezés olyan megállapodást jelent, amely alapján a nyitó bank a meghitelezés kikötéseinek és feltételeinek teljesítés esetén az ügyfél, a vevő, vagy a megbízó kérésére és utasításai szerint köteles egy harmadik fél, az eladó, vagy kedvezményezett javára, vagy rendeletére:

- ❖ Fizetést teljesíteni (látra szóló akkreditív, payment credit)
- ❖ Későbbi időpontban fizetést teljesíteni (halasztott fizetésű, deferred payment credit)
- ❖ Rá címzett intézkedést elfogadni (acceptance credit, rembourss credit)
- ❖ Vagy felhatalmaz egy másik bankot, hogy ilyen fizetést teljesítsen, vagy ilyen váltókat elfogadjon és kifizessen
- ❖ Felhatalmaz egy másik bankot negociálásra az előírt okmányok ellenében (negotiation credit)

Negociálás: követelés megvásárlása. A követelést vagy egy intézkedést, (pl. váltó) testesíti meg, vagy az áru szállításra vonatkozó, az akkreditívben előírt okmányok. A negociálásra felhatalmazott bank a kedvezményezettnek, az eladónak ellenértéket ad át, fizet az intézkedésért, és/vagy az okmányokért.

Az ügylet teljesítésének fázisai:

- A vevő megbízást ad bankjának az akkreditív megnyitására (a megfelelő fedezet eljuttatása mellett). Az akkreditív a semleges bankműveletek közé tartozik, a bank egyetlen kockázata a szakszerűtlen ügyintézés, mert fizetési ígéretének a fedezet felhasználásával tesz eleget. Azért *okmányos meghitelezés*, mert az exportőr a bank által előírt okmányok benyújtása ellenében juthat az áru ellenértékéhez. Az akkreditív önálló jogügylet, főszereplői: a vevő, az eladó és a bank(ok). Jogviszonyukat a nyitó bank az akkreditívszerződésben rögzíti, az abban meghatározott feltételekkel fizet, függetlenül az adásvételi szerződés feltételeitől. Az alap mégis az adásvételi szerződés, abban kell precízen meghatározni az akkreditív feltételeit, köztük pl. a fizetésre jogosító, benyújtandó okmányokat.
- A vevő bankja megnyitja az akkreditívet (közvetlenül, vagy az ügyletbe bekapcsolt más bankok útján)
- A kedvezményezett (az eladó) az előírt okmányokat benyújtja a bankhoz
- A bank a rendben levő okmányok ellenében fizet (váltót fogad el, negociál). A nyitó bank teljesítésének feltétele: az akkreditív

érvényességi idején (lejárat) belül az előírt okmányok rendben történő bemutatása

- A megbízó a banktól érkező okmányok kifogástalan létének megállapítása után a fizetést jóváhagyja

Miután a felek teljesítési kötelezettsége rendben levő okmányokra alapul, fontos az alapszerződés megkötésénél a megfelelő okmányok kiválasztása és az előírt okmányok teljes egyezőséggel történő benyújtása.

Az okmányok helytelen megválasztása a vevő kockázatát növeli meg elsősorban, hiszen a fizetés előtt az árut nincs módja megvizsgálni, a teljesítést csak az okmányok alapján vélelmezheti. Meg kell találni azokat az okmányokat és kibocsátókat, (szállítványozó, minőségvizsgáló stb.), amelyek kizárják a vevő károsodását.

A hajóraklevélben pl. (Bill of Lading) a hajóstársaság igazolja, ugyan az okmányban szereplő áru átvételét, a behajózási kikötőből a rendeltetési kikötőbe történő elszállítási kötelezettséget, a hajóraklevél átadója részére a kiszolgáltatást, az átvétel szövegében viszont a következő megjegyzés szerepel: received in apparent good order and condition (látszólag rendben és jó állapotban átvéve), ami azt is jelentheti, hogy a ládában, konténerben sérült áru, vagy más van, mint amiben a szerződésben megállapodtak.

Az akkreditív folyamatábrája:

Az akkreditív szokásos feltételei:

Az akkreditíves jogügylet a vevő megbízásával az un. akkreditív nyitási megbízással indul. Ezen megbízásnak tartalmaznia kell azokat a feltételeket és okmányokat, amelyekben részletesen, pontosan felsorolják azon feltételeket és okmányokat, amelyek megléte feltétele az akkreditív megnyitásának. A feltételeket célszerű már az adásvételi szerződésben meghatározni.

A szokásos feltételek (tartalmi kellékek):

- A megbízó neve és címe
- A kedvezményezett neve és címe
- A visszavonható, vagy visszavonhatatlan megjelölés
- Az összeg, devizanem és az összegtől való megengedett eltérés (pl. +/- 5%)
- Az árú megnevezése, mennyisége (bruttó, nettó), minősége, egységára
- Résszállítás engedélyezése, ütemezése
- Lejárat (ideje, helye)
- Szállítási határidő
- Átruházhatóság, oszthatóság engedélyezése (osztható az akkreditív, ha az eredeti kedvezményezett maga helyett több kedvezményezettet jelölhet meg)
- Az igénybevétel módja (látra szóló, halasztott, váltóelfogadással igénybe vehető)
- A teljesítő (fizető, váltóelfogadó, negociáló) bank megnevezése
- A szükségesnek tartott okmányok felsorolása. A leggyakrabban szereplő okmányok:

- kereskedelmi és egyéb számlák
- fuvarozási okmányok
- értékpapírok (pl. B/L, D/O, Delivery Order, kiszolgáltatási jegy, közraktárjegy) vagy csupán utólagos rendelkezési jogot biztosító fuvarlevelek
- biztosítási kötvény
- egyéb okmányok (származási bizonyítvány, egyéb hatósági bizonyítványok, súlyjegyzék)

Az okmányvizsgálat

Az akkreditív ügyletnél a résztvevők *okmányokkal* és nem áruval foglalkoznak. A bankszakemberek nem értenek az áruismerethez, felelőségük az okmányok előírászerű, formális tartalmára, nem pedig az okmányokkal reprezentált árúkra (minőség, mennyiség,

csomagolás, választék stb.) vonatkozik. Következésképpen csak azt vizsgálhatják, hogy az okmányok

- megegyeznek-e az akkreditív előírásaival
- összhangban vannak-e egymással (számla, biztosítási kötvény, engedélyek stb.)
- megfelelnek-e a nemzetközi UCP szokványoknak

Az akkreditív előnyei:

- egyenlő biztonság
- azáltal, hogy az exportőr részére csaknem teljes biztonságot teremt, mód van kedvezőbb árak elérésére, a cégek a listaárból 3-4 százalékos kedvezményt adnak akkreditívvel történő fizetés esetén a nyitott szállításhoz alkalmazott árakhoz képest
- a kedvezményezett, az eladó, nyugodtan hozzákezdhet a gyártáshoz, vagy beszerzéshez, mert a bank önálló kötelezettségvállalása birtokában feltétlen fizetést kap, akkor is, ha a vevő időközben fizetéseképtelenné válna. Az akkreditívben foglalt fizetési ígéret a hazai bankoknál hitellehetőséget jelent (preshipment hitel)
- miután a bank a vevőtől függetlenül ígér fizetést, a vevő semmilyen (pl. minőségi) kifogással sem tudja a fizetést visszatartani, az átutalásokkal kapcsolatos idővesztés csökkenthető, az akkreditív fizetés gyors. A kifogásolás az akkreditívtől függetlenül történik.
- Megerősíti a vevő fizetőképességét, az üzleti tárgyalásokon javul alkupozíciója, mert biztos lehet benne, hogy az árut, szolgáltatást az akkreditív előírásai szerint meg fogja kapni, a kitűzött határidőre hozzájut az árú birtokba vételéhez szükséges okmányokhoz.

Az akkreditív nem minden üzletfélnél alkalmazható, multinacionális cégek, patinás, goodwilllel rendelkező cégek bizalomhiányként értékelik, amely szerintük károsan befolyásolj a goodwillt.

- c. a fizetési feltételek rögzítésekor dönteni kell a fizetés idejéről, az ellenérték esedékességéről, azaz arról, hogy a felek nyújtanak-e egymásnak kereskedelmi hitelt

Lehetséges:

- előre fizetés, előlegfizetés (a vevő nyújt kereskedelmi hitelt)
- egyidejű fizetés
- halasztott fizetés (a szállító, a termelő nyújt kereskedelmi hitelt)

A fizetés ideje függ: a verseny erősségétől, a piac típusától, a partnerek tárgyalási pozíciójától, az árú sajátosságaitól (érték, élettartam), az áruipiaci szokásoktól. Beruházási javaknál szokásos a halasztott fizetés, hosszabb határidővel.

Összefüggés van a fizetés ideje és az ár között. Előlegfizetés, vagy készpénzfizetés esetén árengedmény kapható.

- d. a fizetés helye

A fuvarparitás tárgyalásánál utalni kell a teljesítés helyére, ez

- váltó esetén a váltón rögzítendő
- akkreditív: a teljesítő bank
- átutalás: az összegnek a jogosult számláján kell megjelenni

- e. a fizetéshez előírt okmányok

Típusaik:

- kereskedelmi okmányok (számlák, csomagolási okmányok, minőségigazoló okmányok, nyilatkozatok, értesítések az áruszállítással kapcsolatban)
- hatósági okmányok (forgalmi engedélyek, vámokmányok, származási bizonyítványok, egészségügyi bizonyítványok, radioaktivitási bizonyítvány, konzuli számla)
- a biztosítás okmányai (szállítmánybiztosítás)
- az árutovábbítás okmányai (a vasúti fuvarozás okmányai, a közúti fuvarozás okmányai, a légi fuvarozás okmányai, a

belvízi, folyami hajózás okmányai, a tengeri fuvarozás okmányai, szállítmányozói okmányok, a posta, illetve futárszolgálatok által kiállított okmányok, a raktározás okmányai)

- pénzügyi okmányok (átutalás, devizavétel, eladás, okmányos inkasszó megbízás, akkreditívnyitási megbízás, faktormegállapodás, váltó-és csekkforgalommal kapcsolatos okmányok, bankinformációk, bankári intézkedés, büroinformáció)